

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku B.Z.
przy uczestnictwie D.A.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 10 lipca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 12 marca 2018 r., sygn. akt I AGa 12/18,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki
postępowania kwotę 12 500 (dwanaście tysięcy pięćset) zł
tytułem kosztów postępowania kasacyjnego,**
- 3. przyznaje r. pr. P.S. od Skarbu Państwa
(Sądu Apelacyjnego w Gdańsku) kwotę 12 450 (dwanaście
tysięcy czterysta pięćdziesiąt) zł podwyższoną o stawkę
podatku od towarów i usług obowiązującą dla tego rodzaju
czynności tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej
udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu
kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Pierwotnie wnioskodawca B.Z. wystąpił przeciwko uczestniczce D.A. w postępowaniu procesowym z powództwem o zasądzenie od niej na jego rzecz kwoty 11 576 233 zł z ustawowymi odsetkami wskazując, że na żadaną kwotę składa się 4 562 271 zł tytułem zwrotu wartości wniesionego przez powoda wkładu do spółki cywilnej zawiązanej przez strony oraz kwota 7 013 512 zł tytułem zwrotu 51% zysków uzyskanych w spółce w okresie jej obowiązywania.

W dniu 4 listopada 2011 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku wydał wyrok zaoczny uwzględniający powództwo. W wyniku sprzeciwu D.A. Sąd rozpoznał sprawę i wyrokiem z dnia 27 maja 2013 r. uchylił wyrok zaoczny, umorzył postępowanie co do kwoty 57 304 zł (w tej części powództwo zostało cofnięte) oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie. Uznał, że powód nie wykazał podstawowego - z uwagi na charakter dochodzonych roszczeń - faktu zawarcia przez strony umowy spółki cywilnej. Zwrócił też uwagę na formalne niedostatki materiału dowodowego oraz wystąpienie podstaw do zastosowania prekluzji dowodowej w odniesieniu do niektórych dowodów.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 6 marca 2014 r. rozpoznał sprawę na skutek apelacji B.Z. i apelację tę oddalił.

Powód złożył skargę kasacyjną, którą Sąd Najwyższy uwzględnił wyrokiem z dnia 25 listopada 2015 r. (sygn. IV CSK 52/15) i uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w punktach I i II, przekazując mu sprawę do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, że sprawa dotyczy podziału majątku wspólnego po rozwiązaniu spółki cywilnej (art. 875 k.c.), dlatego należało ją rozpoznać w trybie nieprocesowym, stosując odpowiednio przepisy art. 617 i nast. k.c. W postępowaniu nieprocesowym nie mają zastosowania rygory obowiązujące w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, w szczególności prekluzja dowodowa z art.479¹ § 1 k.p.c., której zastosowanie uznał za błąd Sądu pierwszej instancji, wymagający naprawienia w postępowaniu apelacyjnym. Sąd Najwyższy stwierdził, że mimo uchybień istota sprawy została

rozpoznana przez Sąd Okręgowy, a jej merytoryczne rozpatrzenie przez Sąd Apelacyjny nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Sąd Apelacyjny po ponownym rozpoznaniu sprawy, tym razem w postępowaniu nieprocesowym, postanowieniem z dnia 12 marca 2018 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 3. w ten sposób, że oddalił wniosek o podział majątku wspólnego, a w pozostałej części oddalił apelację. Oceniał, że między uczestnikami nie doszło do zawarcia umowy spółki cywilnej, co uzasadniałoby rozstrzygnięcie w sprawie podziału majątku wspólnego na podstawie art. 875 k.c. Według ustaleń Sądu Apelacyjnego B.Z. z powodu kilkumilionowego zadłużenia w banku i zajętego towaru postanowił z uczestniczką, że ona podejmie działalność gospodarczą na bazie majątku wnioskodawcy i będzie współpracować z jego dotychczasowymi kontrahentami bez ujawniania jego nazwiska. Uczestniczka podjęła działalność w styczniu 2001 r. pod nazwą S. - D.A.. Wnioskodawca przekazał jej praktycznie cały majątek obu swoich firm, w większości bez wystawienia faktur sprzedaży. Uczestnicy nie zawarli umowy na piśmie, choć planowali taki krok w przyszłości, nie zgłosili zawiązania spółki, jako strona czynności prawnych występowała tylko uczestniczka postępowania. Przychody z działalności uczestniczki według deklaracji podatkowych od 2001 do 2006 r. za każdy rok wynosiły kilka milionów złotych. Według uzgodnień zyski miały być między uczestnikami dzielone w stosunku 51% dla B.Z. i 49% dla uczestniczki. B.Z. pomagał uczestniczce w działalności. W okresie od 2002 do lipca 2006 r. ukrywał się jednak, także zagranicą, z obawy przed podjęciem kroków przeciwko niemu przez urząd skarbowy. Po powrocie do Polski zdecydował się zakończyć współpracę z uczestniczką i zażądał rozliczenia majątku oraz wypłaty należnej mu części zysków. Wobec odmowy w grudniu 2014 r. złożył przeciwko uczestniczce pozew o zapłatę kwoty 12 173 221 zł tytułem rozliczenia nakładów na majątek pozwanej powstały w trakcie konkubinatu stron oraz dochodów z działalności S.. Postępowanie w tej sprawie jest zawieszone.

Sąd Apelacyjny uznał, że wobec nieformalnego przeniesienia własności majątku B.Z. i P. sp. z o.o. na rzecz uczestniczki, towary te nie stały się jej własnością i w ramach S. sprzedawała rzeczy cudze, z czego powinna się rozliczyć z powodem. Nie powstał natomiast majątek wspólny, bo wszelkie rozporządzenia

następowały na rzecz uczestniczki. Uczestników nie łączyła umowa spółki cywilnej, ich porozumienie miało cechy umowy obligacyjnej nazywanej w piśmiennictwie spółką wewnętrzną o charakterze zbliżonym do spółki cichej (art. 682-695 k.h. z 1934 r.). Zamiarem stron było ukrycie udziału wnioskodawcy w działalności S. i zostało to realizowane poprzez występowanie w stosunkach zewnętrznych tylko D.A., co nie charakteryzuje spółki cywilnej. Wnioskodawca wyjaśniał, że gdyby zawarł formalną umowę spółki cywilnej z uczestniczką, to musiałby wnieść do niej także pasywa, a tego chciał uniknąć. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, pomimo dążenia do wspólnego celu gospodarczego poprzez wniesienie wkładu przez obu wspólników, umowa łącząca B.Z. i D.A. nie była spółką cywilną, do której wprost mają zastosowanie przepisy art. 860 - 887 k.c. W przepisach kodeksu cywilnego o spółce brak odpowiednika art. 31 k.r.o., który mógłby stanowić podstawę zaliczenia w poczet wspólnego majątku składników majątkowych nabytych we własnym imieniu przez jednego ze wspólników. W rezultacie oddalił wniosek B.Z. oparty na podstawie z art. 875 k.c. Za postępowanie mogące posłużyć do rozpatrzenia roszczeń wnioskodawcy z tytułu rozliczenia umowy z D.A. uznał zawieszone postępowanie procesowe między uczestnikami.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy i wskazał jako naruszone art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c. w zw. z art. 516 i 517 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. i art. 381 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 381 k.p.c. w zw. z art. 227 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 382 k.p.c. w zw. z art. 212 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 299 k.p.c. w zw. z art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Podniósł także zarzut materialnoprawny niewłaściwego zastosowania art. 65 § 1 i 2 k.c.

We wnioskach domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia w zaskarżonej części i przekazania sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia kwestii kosztów

procesowych za instancję kasacyjną. Pełnomocnik wnioskodawcy wniósł też o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wnioskodawcy uczestniczka wniosła o oddalenie tej skargi oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi przesłanką z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., to znaczy jej oczywistą zasadnością. W ocenie wnioskodawcy Sąd Apelacyjny w Gdańsku rażąco naruszył art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. i art. 381 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez oddalenie złożonych przez niego wniosków dowodowych.

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej jej treści jednoznacznie wynika, że przynajmniej jeden z podniesionych w niej zarzutów kasacyjnych zasługuje na uwzględnienie, a jednocześnie zarzucone uchybienie powoduje, że wydane orzeczenie jest niewątpliwie błędne. Skarżący w uzasadnieniu wniosku powinien unaocznnić jaskrawość wad kwestionowanego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15, LEX nr 1770910).

Okoliczności, z którymi skarżący łączy swoje stanowisko o oczywistej zasadności skargi jednak nie uzasadniają takiego wniosku. Sąd Apelacyjny wyjaśnił przyczyny, które skłoniły go do oddalenia wniosków dowodowych wnioskodawcy. Wobec stwierdzenia, że stron nie łączyła umowa spółki cywilnej lecz inna umowa obligacyjna, o cechach zbliżających ją do spółki cichej Sąd Apelacyjny uznał, że skoro nie powstał majątek wspólny, nie miały znaczenia dowody mające wykazać jego wartość oraz wysokość zysków z działalności uczestniczek. Prowadzenie dowodów dotyczących osobistych relacji stron w ramach konkubinatu Sąd uznał za zbędne. Dowody z zeznań świadków M.L. i K.S., których wartość powód szczególnie akcentował, zostały pominięte na podstawie art. 242 k.p.c., gdyż pomimo wezwania (protokół rozprawy z 5 grudnia 2017 r.), wnioskodawca nie podał aktualnego adresu tych świadków. Nowe dowody, zawnioskowane dopiero w piśmie wnioskodawcy z dnia 24 grudnia 2017 r. (k.2966), Sąd uznał natomiast za spóźnione (art. 381 k.p.c.). W tych okolicznościach argumentacja wnioskodawcy nie przekonuje, że jego skarga kasacyjna była uzasadniona w sposób narzucający się, a wydane orzeczenie - niewątpliwie błędne.

W konsekwencji wskazana przez skarżącego podstawa przyjęcia jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wystąpiła, a okoliczności sprawy nie wskazują, aby zachodziły inne przesłanki przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

O kosztach postępowania Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 99 i art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 4 pkt 8 w zw. z § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 265).

Wynagrodzenie pełnomocnika wnioskodawcy, świadczącego mu pomoc prawną z urzędu przyznane zostało na podstawie § 2, 3 i 4 ust. 1 w zw. z § 8 pkt 7 i § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. 2019 poz. 68).

ln